

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Спілка сільського зеленого туризму України

Сумський відділ Українського географічного товариства

Уманський національний університет садівництва

Департамент культури, туризму та релігій Сумської ОДА

Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань

Криворізький державний педагогічний університет

Регіональний ландшафтний парк «Сеймський»

Всеукраїнська наукова конференція, присвячена 45-річчю заснування кафедри загальної та регіональної географії

ДЕВ'ЯТИ СУМСЬКІ НАУКОВІ ГЕОГРАФІЧНІ ЧИТАННЯ (4-5 жовтня 2024 р.)

Збірник матеріалів

Суми – 2024

Всеукраїнська наукова конференція

2. Зеленська М.І. Застосування кореляційного аналізу для підвищення ефективності роботи банку на міжбанківському валютному ринку / Інвестиції: практика та досвід, №12. 2012. С. 72.

3. Колісник П.І. Метеорологія і кліматологія. Навчальний посібник / К.: Видавництво при Київському державному університеті видавничого об'єднання «Вища школа», 1978. 60 с.

4. Ліпінський В.М., Дячук В.А., Бабіченко В.М. Клімат України / К.: Видавництво Раєвського, 2003. 343 с.

5. Сніжко С.І., Паламарчук Л.В., Затула В.І. Метеорологія: підручник / К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. 592 с.

ОЦІНКА СМЕРТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІД ЗЛОЯКІСНИХ НОВОУТВОРЕНЬ

Шапошник В.В., Корнус А.О.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

У 2022 році понад 70% випадків злоякісних новоутворень було виявлено у віці 45-74 роки, у тій самій віковій категорії перебували понад 75% померлих від онкопатологій чоловіків і понад 66% жінок. Майже половину злоякісних новоутворень було виявлено у осіб працездатного віку (18-64 роки) у т.ч. 47,4% серед чоловіків і 50,4% – у жінок), частка онкопатологій у загальній структурі причин смертності чоловіків, померлих у працездатному віці, складала 42,0%, а частка для жінок – 38,6%. У старечому віці (75+ років) було злоякісні новоутворення були діагностовані у 16,4% захворювань чоловіків і 18,9% - у жінок. Померлі від онкопатологій у цьому віці загальній структурі померлих за причинами смертності складала 20,3% у чоловіків і 28,2% – серед жінок. На жінок репродуктивного віку 18-44 роки припадало 10,3% нових випадків захворювань і 5,1% смертей від злоякісних новоутворень.

Порівняно з попередніми дослідженнями [1, 2, 4], у 2022 році відбулося зростання питомої ваги осіб, які захворіли у віці 75+ років: у чоловіків на 0,4%, у жінок на 1,4%. В структурі смертності від злоякісних новоутворень ця вікова група також збільшила свою частку на 0,5% у чоловіків і на 1,4% у жінок порівняно з попереднім роком. Іншими словами, у 2022 році змінилась тенденція зменшення частки зазначених груп у віковій структурі захворюваності та смертності, яка спостерігалась впродовж пандемічних 2020-2021 років.

Вікова група 65-74 роки також збільшила свою частку в структурі контингенту онкологічної захворюваності та смертності. Найбільш суттєво збільшився внесок цієї групи через зростання смертності від злоякісних новоутворень чоловічого населення – на 1,1%. Разом з тим, найчисленніші в

розглянутій структурі групи чоловічого та жіночого населення, які захворіли (40,0-40,9%) чи померли від раку (33,4-38,6%) у віці 45-64 роки, зменшили свій внесок, при цьому найбільш суттєво зменшилась частка смертей від злоякісних новоутворень чоловіків цього віку – на 1,2%.

Група захворілих у молодому віці 30-44 роки чоловіків збільшилась за своєю часткою у загальному контингенті хворих на 0,4%, частка жінок, навпаки, зменшилась на 1,1%. В структурі смертності частка цієї вікової групи зменшилась на 0,2%. Зменшення частки груп захворілих та померлих у віці 0-17 і 18-29 років було в межах 0,02-0,2%, а частка цих груп становила лише 0,2-1,1%.

Загалом фіксується зменшення загальної кількості зареєстрованих захворювань і смертей від злоякісних новоутворень [3]. У 2022 році порівняно з попереднім роком чисельно зменшились усі вікові групи захворілих та померлих онкологічних хворих. Найбільш значні зміни відбулись у молодших групах. Так, кількість виявлених злоякісних новоутворень (638) і смертей від них (87) у дітей та підлітків віком 0-17 років зменшилась у хлопчиків – на 33,8% і 64,1%, у дівчаток – на 23,9% і 32,4% відповідно. У 599 жінок віком 18-29 років було виявлено онкозахворювання, що на 27,4% менше, ніж у попередньому році, а смертей зареєстровано менше на 49,6%.

Перелік 10-ти основних нозологічних форм злоякісних новоутворень в структурі захворюваності чоловіків в 2022 році не змінився. Найбільш частою первинною локалізацією онкологічного захворювання у чоловіків були легені (14,2%). Частка випадків захворювання чоловіків на рак передміхурової залози в нозологічній структурі захворюваності продовжила зростати і становила 13,2%. В структурі чоловічої смертності частка цієї патології зросла до 10,6%.

В структурі захворюваності на злоякісні новоутворення жінок в 2022 році, як і раніше, переважав рак грудної залози (22,4%), онкопатології підшлункової залози збільшили свій внесок до 3,2% і витіснили з числа 10-ти найбільш частих локалізацій рак щитовидної залози (3,0%), що очевидно пов'язано значним скороченням у складі жіночого населення частки осіб молодого та середнього віку, яке мало найбільший внесок у захворюваність на цю патологію, в той час як рак підшлункової залози уражає переважно осіб похилого віку. У 2022 році зареєстровано зростання частки смертей жінок від раку прямої кишки з 6,4% до 7,1%, інші зміни у цій структурі були менш значними

Зважаючи на значне зменшення загальної кількості зареєстрованих смертей від злоякісних новоутворень, було проведено аналіз кількісних змін, які відбулися всередині кожної статеві-вікової групи.

Зміна кількості померлих онкологічних хворих у статеві-вікових групах у 2022 році порівняно з 2021 роком, Україна [3]

	Стать	Вікова група (років)							Репродуктивний 18-44	Праце- здатний 18-64	Пенсійний 65+
		0-85+	0-17	18-29	30-44	45-64	65-74	75+			
Різниця, кількість											
Смертність від злоякісних новоутворень	Ч+Ж	-12074	-90	-93	-561	-4878	-3982	-2470	-654	-5532	-6452
	Ч	-6486	-66	-35	-243	-2838	-2107	-1197	-278	-3116	-3304
	Ж	-5588	-24	-58	-318	-2040	-1875	-1273	-376	-2416	-3148
Різниця, %											
Смертність від злоякісних новоутворень	Ч+Ж	-22.1	-50.8	-39.1	-25.7	-23.9	-20.8	-19.6	-27.0	-24.2	-20.3
	Ч	-21.3	-64.1	-28.9	-25.0	-23.4	-19.0	-19.7	-25.5	-23.6	-19.2
	Ж	-23.0	-32.4	-49.6	-26.2	-24.6	-23.3	-19.5	-28.2	-25.1	-21.6

Для з'ясування поширення серед жителів України основних нозологічних форм, їх проаналізовано за основними статеві-віковими групами.

У хворих віком 0-17 років в обох гендерних групах майже половину виявлених захворювань склали лейкемії та злоякісні новоутворення мозку, ці ж самі патології були причиною 54-55% смертей від злоякісних новоутворень у цьому віці.

У вікових групах 18-29 років обох статей переважали лімфоми Ходжкіна, рак щитоподібної залози та меланома шкіри (разом 31,9% у чоловіків та 42,9% у жінок), а також злоякісні новоутворення яєчка (16,1%) у чоловіків і грудної залози (11,5%) у жінок. Серед причин смерті найбільш частими у цьому віці були злоякісні новоутворення головного мозку у осіб обох статей, а також лейкемії у чоловіків та злоякісні новоутворення шийки матки у жінок.

Немеланомні раки шкіри (НМРШ) були серед найбільш поширених захворювань на рак в усіх статеві-вікових групах старше 30 років і серед найменш частих причин смерті онкологічних хворих.

В структурі захворювань чоловіків віком 30-44 роки не було певної нозологічної форми раку, що переважала інші: найбільш часто у них виявляли НМРШ, меланому шкіри, злоякісні новоутворення яєчка, легень, нирки, шлунка та прямої кишки, які разом склали 42,3% захворювань на рак у цьому віці. У жінок віком 30-44 роки 56,9% випадків захворювань на злоякісні новоутворення склали рак грудної залози, шийки матки та щитоподібної залози. Смерті від раку легень, шлунку, головного мозку, глотки та підшлункової залози становили 43,1% смертей від онкопатологій чоловіків у цьому віці, а в структурі онкологічної смертності жінок лідирували рак грудної залози та шийки матки (45,9%).

Рак легені, передміхурової залози, колоректальний рак і рак шлунку склали від 42,9% до 55,7% захворювань на рак чоловіків у віковій групі

старше 45 років, іншими частими захворюваннями були рак глотки (у віці 45-74 роки) та сечового міхура (65+ років). Серед причин смерті хворих на рак чоловіків у віці 45+ років найбільш частими були рак легень та шлунка, колоректальний рак і рак підшлункової залози.

У жінок старше 45 років переважали злоякісні новоутворення грудної залози, тіла матки та колоректальний рак – від 36,0% до 48,9%. Крім них частими були онкопатології шийки матки (у віковій групі 45-64 роки), яєчника (45-74 роки), шлунку (65+ років) та підшлункової залози (75+ років). Злоякісні новоутворення грудної залози і шлунку, колоректальний рак, а також злоякісні новоутворення яєчника і підшлункової залози є основними причинами онкологічної смертності жінок.

Список використаних джерел:

1. Корнус А.О., Корнус О.Г., Кернос С.М. Картографування та оцінка смертності населення України від злоякісних новоутворень / Теоретичні та прикладні проблеми геодезії, картографії, землеустрою та кадастру в сучасних умовах господарювання: матер. Всеукр. наук.-практ. Інтер.-конф. (м. Умань, 26 квітня 2023 р.). Умань, 2023. С. 28-31.

2. Корнус А., Корнус О., Кернос С. Регіональні особливості смертності населення України від онкологічних захворювань. Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка, м. Луцьк, 3–5 лист. 2023 р. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2023. С. 11-14.

3. Рак в Україні, 2022-2023: захворюваність, смертність, показники діяльності онкологічної служби. *Бюлетень національного канцер-реєстру України*. 2024. № 25. С. 10-13.

4. Шапошник В.В., Корнус А.О., Кернос С.М. Нозогеографічний аналіз онкологічної смертності населення України. Крок у науку: дослідження у галузі природничо-математичних дисциплін та методик їх навчання : Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю студентів, аспірантів і молодих учених (7 грудня 2023 р., м. Чернігів). Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2023. С. 92-93.